

Günceli Hukukla Yorumlamak: Meşru Savunma ve Üçüncü Kişi Lehine Meşru Savunma Kavramları ve Meşru Savunmada Sınırın Aşılması

Murat Volkan Dülger* / Onur Özkan*

I. Giriş

Meşru savunma, ceza hukuku denildiğinde aklımıza ilk gelen ve kamuoyunda kendisine en çok yer bulan ceza hukuku kavramlarından birisidir. Bugünlerde ülke gündemine oturan bir olay¹, meşru savunma kavramını yeniden gündeme getirdi ve güncel bir tartışma olmasını sağladı. Doğrusu bu güncel gelişme, meşru savunmanın yaygın kullanımına karşın, bir o kadar da yanlış bilindiğini de gösterdi. Dolayısıyla konu ile ilgili pek çok hatalı ve eksik bilgi özellikle sosyal medyada gündeme geldi. Biz de bu kısa çalışmada, meşru savunma hakkında temel ve öz bir bilgiyi okurlarımıza sunmak istedik. Çalışmada meşru savunmadan genel olarak bahsedilecektir. Devamında, hakkında daha düşük bir farkındalık bulunduğu görüldüğümüz meşru savunmada sınırın aşılması ve üçüncü kişi lehine meşru savunma kavramlarını da tanıtmaya; kısaca, *günceli hukukla yorumlamaya* çalışacağız.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, vaka incelendiğinde, olayın üçüncü kişi lehine meşru savunma şeklinde başladığı; ancak sonrasında saldırının üçüncü kişi lehine savunmada bulunan faile yöneldiği ve kişinin kendisini koruma amacıyla savunmada bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla “şayet böyleyse”, saldırının bu aşamasından sonra yapılan savunma hareketleri, artık bireyin kendisine ait bir hakka yönelik meşru savunması kapsamında düşünülmelidir. Yine meşru savunmada sınırın aşılmasına ilişkin Türk Ceza Kanunu’nun 27. maddesi tartışmaya dâhil edilebilir gözükmemektedir. Böylece konuya dâhil olabilecek kavramlara ilişkin bilgilere bu çalışmada yer verilmesi amaçlanmaktadır.

Amacımızın ne olduğunu açıkladıktan sonra, “ne olmadığını” da açıklamak bir o kadar önem taşımaktadır. Bu çalışma ile konuyu gündemimize taşıyan ve yazma motivasyonumuzu oluşturan cezai olay hakkında kesinlikle soruşturma ve kovuşturma makamlarına yönelik herhangi bir hukuki görüş bildirme amacımız bulunmamaktadır. Zira doğrudan delillere temas edecek ve nihai kararı açıklayacak merci soruşturma ve kovuşturma makamlarıdır. Yalnızca basına yansıyan haberler ile olay hakkında fikir sahibi olup doğrudan delille temas

* Avukat, Doç. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, volkan.dulger@dulger.av.tr.

* Stajyer Avukat, İstanbul Barosu, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, onur.ozkan@dulger.av.tr.

¹ Basına yansıyan haberler için bkz. https://www.ntv.com.tr/turkiye/kadir-seker-olayinda-taniklar-konustu-turkiyenin-gundemindeki-cinayet,TxXaLVwrWEu81_nBPJmowA; <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-haberler-sahitler-anlatti-o-adam-kadir-sekere-arkadan-saldiridi-41443651>. Basına yansıyan hukuki görüşler için bkz. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/suc-kasti-yok-serbest-kalmali-6141508>; <https://www.haberturk.com/kadiricinadalet-gundem-oldu-konya-da-darbedilen-kadini-kurtarmak-isterken-cinayet-isledi-2577626>; <https://www.ahaber.com.tr/gundem/2020/02/10/kadir-seker-davasini-avukat-gonca-gecme-a-habere-degerlendirdi> (Erişim Tarihleri: 10.02.2020).

etmedikçe ve dosya içeriğine hâkim olmadıkça konu hakkında görüş bildirmek, oldukça hatalı bir yaklaşım olacaktır.

“Üçüncü kişi lehine meşru savunma mümkün müdür?” sorusunun cevabı olarak hukukçu okurlarımızın tümünün “evet” cevabını vereceğini ve bu cevabı içselleştirdiğini düşünüyoruz. Ancak böyle bir genellemeyi hukukçu olmayan okurlarımız için yapmanın doğru olmadığı düşüncesindeyiz. Kadına ve çocuğa karşı şiddet bir toplumsal sorun olarak ne yazık ki hala güncelliğini koruduğu bugünlerde, özellikle üçüncü kişi lehine meşru savunma kavramı hakkında doğru bilginin sunulması büyük önem taşıyor. Bunun yanında, meşru savunma ve meşru savunmada sınırın aşılması gibi kavramların açıklanması da son derece önemlidir. Dolayısıyla söz konusu kavramlar hakkında bir aydınlatma yapma ihtiyacı duyuyoruz. Konu, çalışmamızın kapsamı gereği genel boyutuyla ve çalışmamızın amacı gereği basit ve anlaşılabilir şekilde aktarılacaktır. Bilinmelidir ki, meşru savunma kavramı ceza hukukunda oldukça önemli bir yer tutmakta olup tüm ders kitaplarında ayrıntılı bir biçimde anlatıldığı gibi pek çok monografiye de konu olmuştur². Teorik tartışmalar ve geniş bilgi için dipnotta yer verilen kaynaklara ve tüm ceza hukuku genel hükümler ders kitaplarına bakılabilir.

II. Meşru Savunma

A. Meşru Savunmanın Kökeni, Gerekçesi ve Gerekliliği

Yalnızca insan değil, her canlı; yaşamını sürdürmek gayesi ile hareket eder. Hatta her canlının her davranışının yaşamını sürdürmek, yaşam kalitesini artırmak ve tür olarak varlığını sürdürmek amacını taşıdığı görülür. Yine bu nedenle her canlı, haksız bir saldırı karşısında kendisini veya bir başkasını savunma amacıyla zorunlu ve doğal bir tepki gösterir. Bu tepki, bir savunma refleksidir. İnsan da bir canlı türü olarak bu tepkiyi gösterir.

Hukuk düzeni ilke olarak, hakları korumaya yönelir. Haksız saldırılar engellenmeden hakların korunması mümkün olmaz. İlkel ya da gelişmiş her toplum, bireysel ya da toplumsal menfaatleri korumak üzere güvenlik teşkilatına ve bu hakları tesis etmek üzere yargısal makamlara ihtiyaç duymuş, bu kurumları oluşturmuştur. Güvenlik teşkilatı, haksız saldırılar öncesinde görev alır ve bu saldırıları önlemeyi ve engellemeyi amaçlar. Yargı makamları ise hak ihlali sonrasında görev alır, yargılama faaliyeti ile ihlal neticesinde bozulan kamu düzenini tekrar sağlamaya çalışır.

Ancak bu şekilde her an, hakları korumak mümkün olmaz. Görüleceği üzere, kolluk ve yargı faaliyetleri arasında bir boşluk vardır: Haksız saldırı anında, ne yapılacaktır? İşte, meşru savunma bu boşluğu doldurur; hukuk düzeni bireye kendisi ve üçüncü kişi lehine

² **Muharrem Özen**, Türk Ceza Hukukunda Meşru Müdafaa, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1995; **Melik Kartal**, Meşru Savunmanın Hukuki Esası Bağlamında Gereklilik ve Orantılılık, İstanbul Ceza Hukuku ve Kriminoloji Arşivi Yayın No: 23, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019; **Cengiz Apaydın**, Meşru Savunma, Acar Matbaacılık, İstanbul, 2016; **Aykut Ersan**, Ceza Hukukunda Meşru Savunma ve Meşru Savunmada Sınırın Aşılması, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013; **Hilal Düzenli**, Türk Ceza Hukukunda Meşru Savunma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.

savunmada bulunma hakkını tanır ve bunun koşullarını düzenler. Meşru savunmanın temeli, “*hukuk, hukuksuzluğa ya da hak, haksızlığa asla boyun eğmez*” anlayışına dayanır³.

B. Meşru Savunmanın Yasal Dayanağı, Koşulları ve Hukuki Niteliği

Meşru savunma, tarih boyunca hemen her hukuk düzenince varlığı kabul edilen evrensel bir ceza hukuku kavramıdır⁴. Meşru savunmaya gerek Anayasalarda gerek yasalarda yer verilmiştir. Anayasamız incelendiğinde, 17. maddenin meşru savunmayı düzenlediği görülür. Düzenleme, öldürme eylemleri bakımından açıkça meşru savunmayı tanımaktadır. Ancak düzenleme, meşru savunmayı yalnızca öldürme eylemleri ile ilişkilendirmiş olması nedeniyle yanlış bir yoruma yol açabilecek olup bu yönüyle eleştirilmiştir⁵. Zira meşru savunma, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile bütün kişisel hakları içermekte, bu kapsamda yaşama, vücut bütünlüğüne, cinsel dokunulmazlığa, onura, haysiyete ve malvarlığına yönelik saldırılardan korumayı amaçlamaktadır.

Türk Ceza Kanunu’nda (TCK) meşru savunma şu şekilde düzenlenmiştir;

“Meşru savunma ve Zorunluluk hali - Madde 25

(1) Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.”

Görüleceği gibi meşru savunma, saldırı ve savunma ekseninde şekillendirilmiş bir kurum olarak düzenlenmiştir. Bu kapsamda kanun koyucu, bireylerin kendisine ve başkasına yönelmiş haklarına yönelik saldırılara karşı savunmada bulunabileceğini açıkça düzenlemiştir. Yine bu saldırı ve savunmanın koşullarına da anılan madde ile yer verilmiştir.

Saldırıya ilişkin koşullar;

- (i) Bir saldırı bulunmalı,
- (ii) Bu saldırı haksız olmalı,
- (iii) Saldırı güncel olmalı; mevcut, gerçekleşmesi ya da tekrarı kesin bir saldırı olmalı,
- (iv) Saldırı, savunmada bulunan kişiye ya da üçüncü bir kişiye ait bir hakka yönelmelidir.

Savunmaya ilişkin koşullar ise;

- (i) Savunma saldırıyı uzaklaştırmak amacıyla ve saldırıyı gerçekleştiren kişiye karşı yapılmalı,
- (ii) Savunma zorunlu olmalı ve saldırıyı o an defetme zorunluluğu bulunmalı,

³ Hans Heinrich Jescheck/Thomas Weigend, Lehrbuch des Strafrechts Allgemeiner Teil, 5. Aufl., Berlin, Duncker & Humblot, 1996, s. 336.

⁴ Özen, s. 21 vd.

⁵ Ersan, s. 5.

(iii) Haksız saldırı ile savunma arasında bir orantılılık bulunmalıdır.

Saldırı ve savunmaya ilişkin koşullara yer verildikten sonra, meşru savunmanın hukukumuzdaki niteliği de açıklanmalıdır. Türk ceza hukukunda meşru savunma, bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) “Duruşmanın sona ermesi ve hüküm” başlıklı 223. maddesi ve TCK'nın “Ceza sorumluluğunu kaldıran ve azaltan haller” başlıklı hükümleri (m. 24- 34) birlikte incelendiğinde, meşru savunmanın beraat kararı verilmesi gerektiren bir hukuka uygunluk hali olarak düzenlendiği görülür.

III. Üçüncü Kişi Lehine Meşru Savunma

Yukarıda görüldüğü üzere, TCK'nın 25. maddesi “*gerek kendisine gerekse de başkasına*” demek suretiyle, kişinin kendisine veya üçüncü kişiye yönelik meşru savunmada bulunmasında herhangi bir fark gözetmez ve ikisini de geçerli kabul eder. Bu bakımdan aynı koşullar altında, üçüncü bir kişiye karşı gerçekleştirilen haksız saldırıya karşı savunmada bulunmak mümkün olup eylem hukuka uygundur ve hukuk düzenince korunur⁶.

Düzenlemenin bu şekilde olmasına katılıyor, meşru savunmanın kabulünün üçüncü kişi lehine meşru savunmanın da kabul edilmesini gerektireceğini düşünüyoruz. Zira bize göre de, meşru savunmanın bizzat saldırıya maruz kalan kişi tarafından gerçekleştirilmesi hali gibi, üçüncü kişi lehine (yararına) meşru savunma hali de haksızlığı engelleme amacını taşır ve hukuk düzeninin savunulması anlamına gelir. Ancak bunu, toplumun korunması adına her şeye karşı genel bir mücadele yetkisi olarak anlamamak gerekir⁷.

Üçüncü kişi lehine meşru savunmanın kabul edilmesiyle hem üçüncü kişinin hem de hukuk düzeninin savunulması söz konusu olur. Saldırıya uğrayanın savunma imkânı genişletilir ve saldırıların yalnızca saldırıya uğrayan ve kolluk güçleri değil, üçüncü kişiler tarafından da engellenmesi suretiyle caydırıcılık sağlanır⁸.

Alman Ceza Kanunu incelendiğinde, üçüncü kişilerin savunulmasına bazı özel durumlarda izin verildiği görülür. Buna göre, savunmada bulunan ile saldırıya maruz kalan kişilerin arasında yakın akrabalık ilişkisi bulunması durumunda savunma mümkündür⁹. Ancak biz, meşru savunmada bulunabilecek kişiler arasında böyle bir ayrımın gözetilmemesi gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü üçüncü kişi lehine meşru savunma toplumsal dayanışma

⁶ Tarihsel olarak üçüncü kişi lehine meşru savunma, Anglo-Amerikan hukuk sisteminde ortaya çıkmıştır. Meşru savunma, ilginç bir şekilde yaşam hakkı ya da bedensel bütünlüğün değil malvarlığının korunması bakımından tanınmış ve hukuka uygunluk değil, bir mazeret nedeni olarak kabul edilmiştir. O dönem, erkeğin malvarlığı değeri olarak görülen karısı, çocukları ve hizmetkârlarını koruyabilme hakkı bulunmaktaydı. Daha sonra üçüncü kişi lehine meşru savunma; karşılıklılık ilkesi gereği bu kişilerin de erkeği koruyabilmeleri, ardından savunma hakkının kapsamının yakın akrabaları da içerecek şekilde genişletilmesi ve nihayetinde yabancıların da korunabilmesi şeklinde bir gelişim göstermiştir. Bkz. **Boaz Sangero**, Self Defense in Criminal Law, Oregon, Hart Publishing, 2006, s. 245; **Düzenli**, s. 144, dn. 583.

⁷ **Kartal**, s. 15.

⁸ **Düzenli**, s. 144.

⁹ **Özen**, s. 134.

duygusuna dayandığı düşünülürken toplumun üyeleri arasında böyle bir ayrımın genel olarak yapılamayacağını ve özel olarak, bireyselleşmeden uzak ve dışa dönük Türk toplumunun gerçekliğiyle uyuşmayacağını düşünüyoruz.

Üçüncü kişi lehine meşru savunmada bazı özellikli durumlar söz konusu olabilir ve bu durum savunmanın meşruluğunu ortadan kaldırabilir. Son olarak bu durumlara kısaca değinmek gerekir.

Saldırıda bulunan kişinin bu saldırıya rızası bulunması ya da çeşitli nedenlerden dolayı kendisi lehine savunmada bulunulmasına rıza göstermediği durumlarda, bu kişi lehine meşru savunmada bulunulamayacaktır¹⁰. Bu durumda belirtmek gerekir ki, üçüncü kişinin saldırıya rıza göstereceği hakkı üzerinde mutlak tasarruf yetkisinin bulunması gerekir. Kişinin üzerinde tasarruf edemediği, yaşam hakkı gibi bir hakkın söz konusu olduğu durumlarda kişinin verdiği rızanın herhangi bir geçerliliği bulunmayıp, bu kişi lehine meşru savunmada bulunulabilir. Örneğin, ölümcül bir hastalıktan kurtulamayan ve ölümü kesin olarak görülen hastaya, onun rızası ile acı çekmemesi için yapılan doktoru tarafından enjeksiyonla öldürme eylemine karşı, sözgelimi eşi tarafından, meşru savunmada bulunabilecek ve ötenazi uygulaması engellenebilecektir. Nitekim ötenazi, hukukumuzca kabul görmemektedir. Yine intihar etmekte olan bir kişiye karşı, şiddet kullanılarak onun lehine meşru savunmada bulunabilmek de mümkündür¹¹.

IV. Meşru Savunmada Sınırın Aşılması

Meşru savunmada sınır, savunmanın saldırıya oranla ölçülü olmaması sebebiyle aşılmış olabilir. Bu durumda, araç ve savunmanın şiddetinin oranı bakımından farklılık bulunur. Örneğin, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 03.12.1984 tarih ve 93/402 sayılı kararında; *“Mağdurun baltalı saldırısına uğrayan ve kendisine iki metre kadar yaklaştığını gören sanığın daha etkili ve üstün güce sahip mağdurun ayağına ve vücudunun öldürücü olmayan bölgelerini tevcih ederek ateş etme olanağına sahip olmasına rağmen, göğüs bölgesini hedef alarak dört el ateş etmesi, onun yasal savunma sınırını aştığını açık biçimde göstermektedir.”* denilmektedir¹². Meşru savunmada sınır çoğunlukla bu nedenle aşılmaktadır.

Bunun yanında sınır, zamansal olarak aşılmış olabilir. Bu durumda saldırı sona erdikten sonra savunmada bulunulmaya çalışılmaktadır. Oysa koşullar başlığında açıklandığı

¹⁰ Kartal, s. 124 – 125.

¹¹ Özen, s. 137.

¹² Yine yakın tarihli bir kararda Yargıtay CGK kararına göre, *“Sanığın maktulün oğullarına yaptığı gibi hayati bölgesine hedef almadan ateş ederek saldırıyı bertaraf etmesi mümkün iken yakın mesafeden maktulü göğsünden vurması eyleminde, saldırı ve savunmaya dair diğer şartların bulunduğu şüphe bulunmamakta ise de, savunma ile saldırı arasındaki denge savunma lehine bozulmuş olup dolayısıyla da ölçülülük ya da orantılılık ilkesi ihlal edilmiştir. Ancak üç oğlu ile birlikte olay yerine gelen ve oğullarında da silah bulunan maktül tarafından silahla yaralanan ve darbedilmiş vaziyette yerde yatan kardeşine de maktül tarafından ateş edildiğini gören sanığın olayın gelişimi ve gerçekleşme biçimi nazara alındığında meşru savunmada sınırı mazur görülebilecek bir heyecan, korku ve telaş ile aştığının kabulü gerekir.”* denilmektedir. Yargıtay CGK, E. 2015/1-1039, K. 2016/96, T. 1.3.2016.

üzere, saldırı güncel olduğu takdirde savunma mümkündür. Bu haldeki eylem, başka bir konu kapsamına; haksız tahrik (m. 29) konusuna girebilir.

Son olarak, meşru savunmada sapmanın yani savunma eyleminin ilgisiz üçüncü kişilere etki etmesinin sınır aşımı olup olmadığı tartışmalıdır¹³. Genel olarak sınır aşılması durumları bunlardan ibaret olup sınırın ne şekilde aşılmış olabileceğine ilişkin üç ihtimal ve üç hukuki sonuç aşağıda açıklanacaktır.

A. Meşru Savunmada Sınırın Kasten Aşılması

Birinci ihtimal, sınırın *kasten* aşılmasıdır. Bu durumda faile herhangi bir hukuka uygunluk nedeni uygulanmayacak ya da ceza indirimi söz konusu olmayacaktır. Sözgelimi, bu sınır kasten aşılarak ölüm neticesine sebep olunması halinde, fail kasten öldürme (TCK m. 81 – 82) hükümlerinden sorumlu tutulacaktır.

B. Meşru Savunmada Sınırın Taksirle Aşılması

İkincisi, sınırın *taksirle* aşılmasıdır (TCK m. 27/1). Buna göre, fail meşru savunmanın koşulları hakkında dikkat ve özen yükümlüğüne aykırı davranarak sınırı aşmaktadır. Failin gerekli dikkat ve özeni gösterseydi sınırı aşmayacağı söylenebilirse, sınırın taksirle aşıldığı kabul edilmelidir.

Sonuçları açık olmasına karşın, sınırın taksirle aşılmasının hukuki niteliğinin ise tartışmalı olduğunu belirtmek gerekir. TCK'da konuya açıklık getiren bir düzenleme yer almaz. Biz sınırın taksirle aşılması kurumunu, hukuka uygunluk nedenlerinin koşullarında hata (m. 30/3) benzeri ancak ondan daha farklı ve özel bir düzenleme olarak kabul ediyoruz. Zira burada hatadan farklı olarak, kişi hukuka uygunluk nedenlerinin var olup olmadığına ilişkin bir hataya düşmez ancak var olan bir koşula ilişkin taksir kaynaklı bir hatalı davranış gerçekleştirir¹⁴. Bu itibarla TCK'da sınırın taksirle aşılmasına, hukuka uygunluk nedenlerinin koşullarında hatadan farklı olarak yer verilmesi isabetli olmuştur. Zira bu iki kurum, birbirine benzese de farklı özellikler içerir.

Bunu aşağıda açıklayacağımız heyecan, korku veya telaş halinden ayırmak gerekir. Fail burada, davranışlarını yönlendirmekte bir sorun yaşamaz ancak olayın koşulları hakkında gereken bilgiden yoksundur. Bu eksikliği, gereken dikkat ve özeni göstermemesinden (objektif özen yükümlülüğüne aykırılık) kaynaklanmaktadır. Kişi, eylemiyle hukuk düzenini korumak ve meşru savunmada bulunmak amacıyla hareket etse de bu dikkat ve özen eksikliği nedeniyle hukuk düzeninin sınırlarının dışına çıkar.

¹³ Ersan, s. 98 vd.

¹⁴ Alman ceza hukukunda ise sınır aşılması kurumu doğrudan düzenlenmemekle birlikte, hukuka uygunluk nedenlerinde sınırın kast olmaksızın aşılması halinde; bu sınır aşımı hukuka uygunluk nedenlerinin koşullarına ilişkin ise kastı kaldıran hata hali (Alman Ceza Kanunu m. 16), hukuka uygunluk nedenlerinin izin verdiği sınırlara ilişkin ise haksızlık hatası (m. 17) hükümleri çerçevesinde çözümler getirilmektedir, bkz. Ersan, s. 67 vd.

Bir örnekle somutlaştırmak gerekirse, gece karanlığında saldırganın elindeki çakının bir ateşli silah olarak algılanması ve bu nedenle saldırgana karşı bir silahı varmış gibi savunma yapılması, saldırganın hayati bölgelerine meşru savunmada bulunan kişinin ise kendi silahıyla ateş açması durumunda, sınırın taksirle aşılmasından bahsedilir. Sınırın taksirle aşıldığı durumlarda, söz konusu eylem taksirle işlendiğinde de cezalandırılıyorsa, taksirli suç için kanunda yazılı cezanın altında birinden üçte birine kadarı indirilerek ceza verilir. Örneğin bu durumda, meşru savunmada bulunan faile taksirle öldürme suçunun (TCK m. 85) cezası verilecek ancak belirlenecek ceza, 1/6 ile 1/3 oranında indirimine tabi tutulacaktır.

C. Meşru Savunmada Sınırın Mazur Görülebilecek bir Heyecan, Korku veya Telaş

Nedeniyle Aşılması

Üçüncü ihtimalde ise sınır, *mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaş nedeniyle* aşılmış olabilir (TCK m. 27/2). Bu düzenleme ile kanun koyucu, kendisine veya başkasına yönelik bir saldırıyı uzaklaştırmaya çalışırken; saldırı karşısında “afallayan” ve davranışlarını kontrol edemeyecek durumdaki bireyi korumayı amaçlamaktadır. Mazur görülebilecek bir heyecan, korku ve telaş nedeniyle sınırın aşılması halinde fail kusurlu bulunmayacak ve kendisine ceza verilmeyecektir.

Ceza verilmemesi kavramı, ceza olmasına yer olmadığı kararı verilmesi gerektiği anlamına gelir. Bu beraat kararından farklıdır. Failin kusurlu bulunmadığından ceza verilmediği durumlarda eylem, hukuka aykırılık niteliğini korur. Zira onu hukuka uygun hale getiren bir neden bulunmamakta yalnızca kusurluluğu kaldıran bir halden bahsedilebilmektedir. Eylem, halen hukuka aykırı olduğundan, meşru savunmada bulunan ancak sınırı maruz görülebilecek bir neden dolayısıyla aşan faile karşı da meşru savunmada bulunulabilir. Bu durumda da faile beraat değil, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir. Zira failin davranışı hala hukuka aykırılık ve suç olma niteliğini korur, ancak eylemi toplum nazarında mazur görülüşü için (ki bu nedenle bir mazeret nedeni olarak kabul edilir) cezaya layık olacak aşamaya ulaşmaz.

V. Sonuç

Hukuk, haksızlığı yenmeyi amaçlar ve adaletsizlikler ile savaşmayı içerir. Hukuku korumaya yönelik bir kimsenin eylemini ise hiçbir hukuk düzeni, hukuka aykırı kabul edemez. İşte bu sebeple, savunmanın meşruluğu; hukukun kendi görev kavramından doğar¹⁵.

Meşru savunma, tüm hukuk düzenlerince kabul edilmiş evrensel bir ceza hukuku kavramıdır. Hiç kimse, kendisine ya da başkasına yönelik haksız bir saldırıya boyun eğmek, sessiz kalmak ve karşı koymamak zorunda değildir. Yapılan saldırı ile orantılı ve gerekli olması koşuluyla hepimiz, kendimiz ve her birimiz için savunmada bulunma hakkına sahibiz. Meşru savunma kişinin kendisine yönelik saldırılar bakımından doğal ve zorunlu bir tepkiyi

¹⁵ Sulhi Dönmez/Sahir Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1999, kn. 796.

üçüncü kişilere yönelen saldırılar bakımından ise toplumsal dayanışma ve birlik duygusunu korumayı amaçlar.

Orantılı bir kuvvet kullanarak haksız bir saldırıyı uzaklaştıran kimsenin davranışı ne ahlaken ayıplanabilir ne de hukuken cezalandırılabilir. Bu kişi, hukuk için savaşmış ve toplumsal korumaya hizmet etmiştir¹⁶. Şu halde; gerek kendisine gerekse de başkasına yönelmiş haksız bir saldırıya yönelik gerekli ve orantılı bir savunmada bulunmak hukuka uygundur. Faile ceza verilemez. Hatta görülüyor ki, kimi durumlarda aksini kabul etmek ve faile ceza vermek, hukuku zedeleyeceği gibi toplumsal dayanışmayı da zedeleyebilir.

¹⁶ Dönmezer/Erman, kn. 796.